

ความหมาย

คำว่า "ปรัชญา" เป็นภาษาสันสกฤตตรงกับคำภาษาบาลีว่า "ปัญญา" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า "ปัญญา" ไว้ว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด^๑ แต่ให้ความหมายของคำว่า "ปรัชญา" ไว้ว่า วิชาด้วยหลักแห่งความรู้ และความจริง^๒ ดังนั้น ความหมายของคำว่า "ปรัชญา" ที่ใช้กันอยู่จึงไม่ตรงกับ ความหมายของคำว่า "ปัญญา" ทั้งนี้ เพราะการบัญญัติศัพท์คำว่า "ปรัชญา" ไม่ได้บัญญัติมาจากคำว่า "ปัญญา" แต่บัญญัติมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า "philosophy" ซึ่งมีรูปคำศัพท์มาจาก Philo + sophy^๓ คำนี้มาจากคำฝรั่งเศสโบราณว่า "philosophia" หรือ "filosofie"^๔ ซึ่งมีต้นกำเนิดของศัพท์มาจากภาษากรีกว่า "philosophia" ประกอบไปด้วยคำศัพท์ว่า "philos" และ "sophia" คำว่า Philos หมายถึง ความรัก หรือความพึงพอใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Loving) และ คำว่า Sophia หมายถึง ความรู้ หรือปัญญา (Wisdom) ซึ่งมีภาวะเช่นเดียวกับคำว่า

^๑พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๒๐.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๕.

^๓บุญย์ นิลเกษ, ปรัชญาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มอบให้พิมพ์จำหน่ายที่แพร่พิทยา, ๒๕๒๕), หน้า ๒.

^๔อมร โสภณวิเชษฐรังศ์, ปรัชญาเบื้องต้น (Introduction to Philosophy) พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔), หน้า ๑.

"ปรัชญา" นั้นเอง^๑ รวมความแล้ว คำว่า "Philosophia" หรือคำว่า "Philosophy" หมายถึง ความรักในความรู้^๒

"วิชาชีพ" หมายถึง การประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความรู้และทักษะอย่างสูงในวิชาเฉพาะแต่ละสาขา ความรู้และทักษะดังกล่าวนี้บางส่วนจะต้องได้รับจากการศึกษาที่จัดอย่างมีแบบแผน มีการวัดผลด้วยการสอบในระดับมหาวิทยาลัย หรือมีการรับรองมาตรฐานของสถาบันวิชาชีพนั้น มิใช่ได้รับความรู้และทักษะมาจากการปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว^๓ เกณฑ์ที่จะใช้พิจารณาว่าวิชาชีพต่างจากการประกอบอาชีพธรรมดาอย่างไร มีดังต่อไปนี้ คือ

๑. วิชาชีพเป็นงานที่ต้องใช้สติปัญญาตลอดจนความรับผิดชอบส่วนตัวอย่างสูงในการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติงานให้ถูกต้อง
๒. วิชาชีพต้องมีระบบของการเรียนรู้เพื่อให้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของวิชาชีพนั้นได้สืบทอดแก่นักศึกษารุ่นหลัง และผู้ปรารถนาจะประกอบวิชาชีพนั้นต่อไปได้
๓. สามารถใช้ปฏิบัติงานให้เห็นประจักษ์ได้ว่า วิชาชีพนั้นมีอยู่เพื่อช่วยแก้ปัญหาของมนุษย์
๔. มีกลวิธีและทักษะของการปฏิบัติงานที่จะต้องเรียนรู้เพื่อสืบทอดวิชาชีพ และเพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์
๕. ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละสาขาจะต้องมีการรวมตัวกันเป็นสมาคม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของวิชาชีพนั้น เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในการเรียนรู้ของนักศึกษา และเพื่อสร้างเกณฑ์ในการเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพ

^๑บุญย์ นิลเกษ, ปรัชญาเบื้องต้น, หน้า ๒.

^๒A.R. Lacey, A Dictionary of Philosophy (London: Routledge Kegan Paul, 1976), p. 159.

^๓Dictionary of the Social Science (Tavistock for Unesco, 1963), p. 476.

๖. วิชาชีพจะต้องเป็นงานที่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของสังคม และให้ความ
เชื่อเพื่ออารักขาผู้ที่มาใช้บริการของวิชาชีพนั้น^๑

สรุปว่าปรัชญาวิชาชีพ คือ การมี "คุณธรรมและมีความสำนึกในชีวิตที่ดี เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความสามารถในการประกอบวิชาชีพให้
สำเร็จในเวลาอันรวดเร็วโดยใช้ความรู้วิทยาการช่วยในการทำงาน"^๒

ข้อคิดสำคัญเกี่ยวกับปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์

ปรัชญาของวิชาชีพส่วนใหญ่มักอุบัติจาก เหตุผลทางพฤติกรรมของสมาชิกในวิชา
ชีพนั้น ๆ เช่น เป็นถ้อยแถลงถึงวัตถุประสงค์ของวิชาชีพและความเกี่ยวข้องกับวิชาการ
สาขาอื่น ๆ^๓ เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติงานให้เกิดผลดี เช่น ศิยาสิทธิ์ รามอมฤตา รังกะนาธาน
(Shiyali Ramamrita Ranganathan 1892-1972) บรรณารักษ์สำคัญของอินเดีย
ได้บัญญัติกฎ (Rules) ๕ ข้อ ซึ่งถือกันว่าเป็นปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ไว้ดังนี้

๑. หนังสือมีไว้ใช้ประโยชน์ (Books are for use)
๒. ผู้อ่านแต่ละคนมีหนังสือที่ตนจะอ่าน (Every reader his book)
๓. หนังสือทุกเล่มมีผู้อ่าน (Every book its reader)

^๑C. Edward Carroll, The Professionalization of Education
for Librarianship with Special Reference to the Year 1940-1960
(Metuchen, N. J.: Scarecrow Press, 1970), pp. 9-10.

^๒ลลิตา พิณจิววอล, "รายงานการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิด
เกี่ยวกับสังคมอุดมคติในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเด็กเก็ง"
(A Comparative Study on the Thought of Ideal Society in Literature:
Trai Phumi Phra Ruang, Utopia and Tao-Te-Ching)" (กรุงเทพฯ: ภาควิชา
ภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๕), หน้า ๒๖.

^๓Irwin Raymond, Librarianship: Essays on Applied
Bibliography (London: Grafton, 1949), pp. 47-48.

๔. ประหยัดเวลาของผู้อ่าน (Save the time of the reader)
 ๕. ห้องสมุดเป็นสิ่งที่มีชีวิตเจริญเติบโตได้ (Library is a growing organism)^๑

กฎทั้ง ๕ ข้อนี้ ได้มีบรรณารักษ์ในปัจจุบันนำไปวิเคราะห์และอธิบายรายละเอียดไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น วิลลาวัลย์ เตรีญญารากุล^๒ และ เอ เค มูเคอร์จี (A.K. Mukherjee)^๓ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า

๑. หนังสือมีไว้ใช้ประโยชน์ (Books are for use)

นับแต่ได้มีการตั้งห้องสมุดสมัยแรก ๆ หรือห้องสมุดในสมัยกลาง ซึ่งเป็นยุคที่ห้องสมุดมีโซ่ล่ามหนังสือติดกับชั้น จนถึงสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่มีการเปลี่ยนแปลงให้นำหนังสือมาอ่านได้ในห้องสมุดก่อน ภายหลังจึงมีการอนุญาตให้ยืมได้บ้าง เล่ม หรือให้ผู้เสียเงินค่าบำรุงยืมหนังสือออกจากห้องสมุดได้ และในที่สุดก็ถึงยุคของห้องสมุดประชาชนให้ทุกคนยืมได้นั้น เป็นเหตุผลสำหรับพิสูจนกฎข้อแรกว่า หนังสือและวัสดุต่าง ๆ ในห้องสมุดมีอยู่เพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้ มิใช่จะเก็บไว้ประดับห้องสมุดเฉย ๆ กาลเวลาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับห้องสมุดในการให้บริการวิชาความรู้ทุกอย่างแก่ผู้อ่าน มิใช่เก็บรักษาหนังสือไว้เหมือนของมีค่า

^๑S.R.Ranganathan, Library Manual, 2d ed. (Bombay: Asia Publishing House, 1966), pp. 25-42.

^๒วิลลาวัลย์ เตรีญญารากุล, "บทบาทของบรรณารักษ์อาวุโสต่อพัฒนาการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๔-๑๖.

^๓A.K.Mukherjee, Librarianship: Its Philosophy and History, (Bombay: Asia Publishing House, 1966), pp. 31-37.

๒. ผู้อ่านแต่ละคนมีหนังสือที่ตนจะอ่าน (Every reader his book)

ในประวัติศาสตร์สมัยโบราณ และสมัยกลาง การศึกษาถูกจำกัดไว้เฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น ในคริสต์วรรษที่ ๑๘-๑๙ จนถึงปัจจุบันทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ศาสนา และความคิดเห็นทางการเมือง^๑ กฎข้อนี้จึงแสดงให้เห็นว่า หนังสือมีไว้เพื่อทุกคน (Book For All)^๒

๓. หนังสือทุกเล่มมีผู้อ่าน (Every books its reader)

วัตถุประสงค์สำคัญของห้องสมุดมีอยู่เพื่อสนองความต้องการในการค้นคว้าวิจัย และเน้นบทบาทการของผู้อ่านด้วยหนังสือทั้งหมดที่มีอยู่ในห้องสมุด ให้ทรัพยากรห้องสมุดทุกชนิดเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้อ่าน กฎข้อนี้เป็นสิ่งท้าทายบรรณารักษ์ยุคปัจจุบันที่ทำให้เกิดความร่วมมือและช่วยงานต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ความร่วมมือในด้านการบริการ^๓

๔. ประหยัดเวลาผู้อ่าน (Save the time of the reader)

ในยุคปัจจุบัน เวลาเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากและห้องสมุดได้ประหยัดเวลาของผู้อ่านโดยใช้ระบบชั้นเปิด พร้อมด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้ห้องสมุดช่วยตนเอง^๔ มีป้ายบอกหมวดหมู่ให้เห็นอย่างชัดเจน มีเครื่องมือช่วยค้นบัตรรายการที่ถูกต้องพร้อมบัตรโยง มีบรรณานุกรม ดัชนีวารสาร ฯลฯ

^๑United Nations, Office of Public Information, The United Nations and Human Rights (New York: United Nations 1978), pp. 30-84.

^๒อภัย จันทวิมล, "คำบรรยายเรื่องหนังสือระหว่างชาติ," วารสารห้องสมุด ๑๖ (มกราคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๑๔): ๗๔-๘๖.

^๓จรัส อุสุภรัตน์, "ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย," ขบอ.สาร ๑ (สิงหาคม ๒๕๒๔): ๓-๒๑.

^๔กรีซ สิบสนธิ์, "การประชาสัมพันธ์ห้องสมุด," ขบอ.สาร ๑ (ธันวาคม ๒๕๒๔): ๓๗-๔๘.

^๕Mukherjee, Librarianship: Its Philosophy and History, pp. 34-35.

๕. ห้องสมุดเป็นสิ่งที่มีชีวิตและเจริญเติบโตได้ (Library is a growing organism)

ลักษณะสำคัญของห้องสมุดในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งในสังคมนั้น ตรงกับความจริงทางชีววิทยาว่า สิ่งที่มีชีวิตต้องเจริญเติบโตจึงจะมีชีวิตรอด พัฒนาการของห้องสมุดแต่ละแห่งย่อมเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นความเจริญเติบโตของห้องสมุดนั้น ๆ ในด้านขนาด จำนวนหนังสือ ผู้อ่าน และผู้ทำงาน^๑

สำหรับบรรณารักษ์ชาวตะวันตกที่ได้เสนอแนวความคิดในเรื่องปรัชญาของวิชาชีพบรรณารักษ์ก็มีหลายคน เช่น ไชริล โอ ฮูล (Cyril O. Houle) คณบดียูนิเวอร์ซิตี คอลเลจ (Dean of University College) ของมหาวิทยาลัยชิคาโก^๒ เป็นผู้หนึ่งที่มีความเห็นว่าปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ควรจะเป็นปรัชญาที่ปฏิบัติได้จริง ๆ มิใช่ปรัชญาบริสุทธิ์ที่จะคิดกันว่า ธรรมชาติคืออะไร และได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาวิชาชีพไว้ว่า "ในวงการวิชาชีพ ปรัชญาที่นำมาใช้ปฏิบัติได้จริง เท่านั้นจึงจะมีความหมายและคุณค่า จริยธรรมในวิชาชีพ (Code of ethics) จะมีความสัมพันธ์และพล่งต่อกันก็เมื่อมีการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง ๆ เท่านั้น ปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์จะมีความหมายก็เมื่อบรรณารักษ์และกลุ่มบรรณารักษ์นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง"^๓

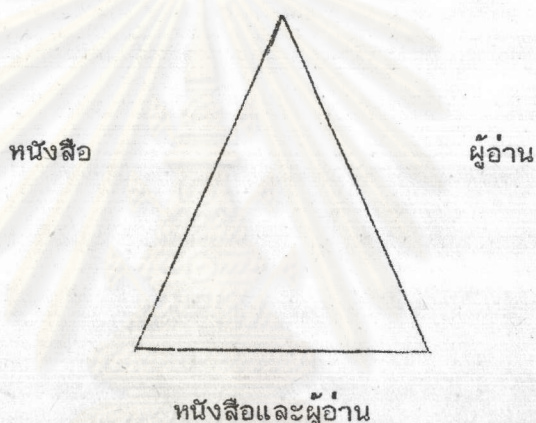
^๑D.J Foskett, "Educational Libraries and Information Services," Unesco Bulletin for Libraries 16 (January-February 1962): 177-181.

^๒Cyril O. Houle, "Libraries in Adult and Fundamental Education," Unesco Bulletin for Libraries 5 (August-September 1951): 286.

^๓Cyril O. Houle, "Basic Philosophy of Library Science for Adult Education," Library Journal 74 (November 1949): Pt 1-2., quoted in A. Broadfield, Philosophy of Librarianship (London: Grafton, 1949), pp. 10-11.

เจสส์ เอช เซรา (Jesse H. Shera 1903-) อดีตคณบดีโรงเรียน
บรรณารักษศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเคสท์ เวสเทิร์น รีเซิร์ฟ (Dean of the Case
Western Reserve University School of Library Science)^๑ ได้ใช้สัญลักษณ์
รูปสามเหลี่ยมแสดงความสัมพันธ์ของอาชีพบรรณารักษ์ ด้านหนึ่งเป็นหนังสือหรือเอกสาร
อีกด้านหนึ่งเป็นผู้อ่าน ส่วนเส้นฐานเป็นเส้นร่วมของหนังสือและผู้อ่าน หน้าที่ของบรรณารักษ์
จะเน้นโดยตรงที่เส้นฐานนี้ คือ เป็นสื่อกลาง (Mediator) ที่พยายามจะให้ผู้อ่านใน
สังคมได้รับข่าวสารและความรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้^๒

ความคิดเกี่ยวกับปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ของเขารัจที่ว่าสอดคล้องกับความคิด
ของริงกะนาธาน และฮูล

เอ บรอดฟิลด์ (A. Broadfield) บรรณารักษ์ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้า
(City Reference Library) เมืองเลสเตอร์ (Leicester) สหราชอาณาจักร
อังกฤษเป็นผู้ที่มีความคิดต่างไปจากกลุ่มแรกว่า ปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ควรเน้นในด้าน

^๑A.L.A. World Encyclopedia of Library and Information Service (Chicago: American Library Association, 1980), pp. 524-526.

^๒Jesse H. Shera, Introduction to Library Science: Basic Elements of Library Service (Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1976), pp. 64-65.

อุดมการณ์ที่สำคัญเท่ากับพฤติกรรม และได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของอาชีพนี้ว่าเป็นทางด้านการสอน การวิจัย และการนันทนาการ บรอดฟิลด์ย้ำว่าปรัชญาวิชาชีพมิใช่สิ่งที่มีการลำดับจัดระเบียบไว้ล่วงหน้า แต่เกิดจากการใช้ประสบการณ์ของบรรณารักษ์เอง กำหนดสิ่งที่ถูกต้องขึ้น ตัวกำหนดปรัชญาวิชาชีพมีอยู่หลายประการ ประการแรก คือ ไม่มีข้อยุติสำหรับเงื่อนไขที่เป็นความจริง ประการที่สอง ชีตจำกัดความต้องการไม่สามารถวัดออกมาได้อย่างเที่ยงตรง ประการสุดท้าย ความรู้สึกที่ว่า ปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ไม่ควรจะเป็นบทสรุปของคำตอบในปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้บรอดฟิลด์ยังได้กล่าวอีกต่อไปว่า ปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์จะไม่มีภาระแก้ปัญหาสำหรับบรรณารักษ์ คนที่มีปรัชญาจะสามารถแก้ไขปัญหาได้เอง และสามารถแนะนำได้ว่าบรรณารักษ์ควรมีพฤติกรรมเช่นไรต่อสาธารณะชน^๑

บรอดฟิลด์อ้างว่า แนวคิดดังกล่าวตรงกันกับทัศนะของอ็อกุส กองต์^๒ (August Comte 1798-1857) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส กองต์มีทัศนะตามปรัชญาปฏิฐานนิยม (Positivism) ว่าในการปฏิรูปสังคมโดยอาศัยอุดมคติทางจริยศาสตร์ คัดค้านการเสียดลทางศาสนาเพื่อรับใช้พระเจ้า แต่นิยมการรับใช้มนุษยชาติด้วยกันโดยยึดมั่นในมนุษยธรรม กองต์ถือว่าในอนาคตปัญหาสำคัญของชีวิตจะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยการปฏิบัติเท่านั้น^๓

บรอดฟิลด์เห็นว่าห้องสมุดมีอยู่เพื่อ เสรีภาพและความคิดเป็นสถาบันเพื่อ "สร้างสรรค์ชุมชนซึ่งมีประชากรที่คิดเป็น ยึดมั่นในแนวคิดของตนและรู้จักใช้ความคิดอย่างเป็นอิสระ"^๔ และสรุปลงท้ายว่า "มนุษยนั้นเป็นยอดที่สุดของบรรดาสิ่งที่เป็นยอดทั้งหลาย

^๑Broadfield, Philosophy of Librarianship, pp. 1-9.

^๒Ibid., p. VII

^๓ชัยวัฒน์ อิตพิตัน, ปรัชญาตะวันตกร่วมสมัย ๑ (Contemporary Western Philosophy 1) พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒), หน้า ๑๒๒.

^๔Broadfield, Philosophy of Librarianship, p. 7.

ภาวะที่เป็นอิสระที่สุดก็คือภาวะที่สูงสุด อิสระภาพทางความคิดจึงเป็นอิสระภาพขั้นต้นของมนุษย์ และห้องสมุดเป็นสถาบันแรกประเภทหนึ่งที่จะดำรงรักษาอิสรภาพนี้ไว้"^๑

เพียร์ซ บัตเลอร์ (Pierce Butler 1886-1953) ศาสตราจารย์ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยชิคาโก^๒ ให้แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของวิชาชีพบรรณารักษ์ในแง่บุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมว่า "หน้าที่ของบรรณารักษ์นั้นจะต้องไม่โน้มน้าวชกแจงผู้อื่นให้คล้อยตามความเห็นของตน เพราะบรรณารักษ์นั้นเป็นเพียงผู้ดูแลรักษา (custodian) ของมรดกทางวัฒนธรรม หน้าที่ซึ่งบรรณารักษ์ควรจะได้รับผิดชอบก็คือการนำมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้นมาใช้เพื่อประโยชน์ร่วมกันในสังคมอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้น หน้าที่หลักของบริการห้องสมุดสำหรับผู้อ่านแต่ละคน ก็คือ การจัดระบบวิธีที่มีประสิทธิภาพให้ผู้อ่านเหล่านั้นบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัวแต่ต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นภัยต่อสังคม"^๓

นอกจากนี้ บัตเลอร์ ได้ให้ข้อสังเกตในหนังสือชื่อ "The Reference Function of the Library" (๑๙๔๓) ว่า สังคมต้องการบริการห้องสมุดที่มีประสิทธิภาพมากกว่าความต้องการที่เป็นไปตามทฤษฎี แต่ทฤษฎีที่มีรากฐานแข็งแรงมีการบัญญัติขึ้นก่อนเพื่อให้บรรณารักษ์มี เหตุผลที่ดีในการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาชีพ

^๑Ibid., p. 35.

^๒Dictionary of American Library Biography (Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1978), pp. 66-76.

^๓Pierce Butler, An Introduction to Library Science (Chicago: University of Chicago Press, 1933), pp. 105-106.

^๔Pierce Butler, The Reference Function of the Library (Chicago: University of Chicago Press, 1943), quoted in A.L.A. World Encyclopedia of Library and Information Service, p. 314.

ส่วน ดี เจ ฟอสเกต (D.J. Foskett) แห่งคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยลอนดอน^๑ กล่าวไว้ว่า "บรรณารักษ์ควรจะคำนึงถึงผู้อ่านให้มากที่สุดและ เมื่อให้บริการก็ควรปฏิบัติต่อผู้อ่านอย่างมิตร ตลอดจนพยายามเข้าใจแนวคิดของผู้อ่านด้วย"^๒

โรนัลด์ ซี เบงจ์ (Ronald C. Benge 1918-) ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในนอร์ท เวสต์เทออร์น โพลีเทคนิค (North-Western Polytechnic) กรุงลอนดอน^๓ มีความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์แตกต่างกับความคิดเห็นคนอื่น ๆ เบงจ์ เห็นว่า ถ้าคำนึงถึงคำว่า "ปรัชญา" ในแง่ที่แคบเกี่ยวกับการศึกษาหาความจริงอย่างมีระบบวิธีแล้วก็คงจะไม่มีสิ่งใดเป็นปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ แต่ถ้าคิดในอีกแง่หนึ่งให้แคบลง เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการปฏิบัติภาระหน้าที่ หรือการสร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายความเป็นจริง ปรัชญาวิชาชีพก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้เป็นสหสาขาวิชาอื่น ๆ และได้สรุปว่าตนเองมีทัศนคติว่าบรรณารักษ์ควรมีศรัทธาว่าความมั่งคั่งของวิชาการนั้นจะช่วยให้สภาพต่าง ๆ ของมนุษย์พัฒนาไปในทางที่ดีมากกว่าทางที่ชั่ว ตามแบบของนักมนุษยชาติ (Humanitarian)^๔

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ส่วนใหญ่เป็นปรัชญาประยุกต์ เช่น แนวคิดของรังกะนาธาน ฮูล เซรา และชัตเลอร์ ส่วนแนวคิดของบรอดฟีลด์และเบงจ์นั้น มีความโน้มเอียงไปในทางปรัชญาบริสุทธิ์

^๑Foskett, "Educational Libraries and Information Service," pp. 177-181.

^๒D.J. Foskett, The Creed of a Librarian: No Politics, No Religion, No Morals (London: Library Association, 1962), p. 10., quoted in Foster, Philosophy of Librarianship, p. 132.

^๓Thomas Landau and Robert L. Collison, Who's Who in Librarianship (Cambridge: Bowes&Bowes, 1954), p. 15.

^๔Ronald C. Benge, Libraries and Cultural Change (London: Clive Bingley, 1970), pp. 244-257.

แนวความคิดของบุคคลสำคัญในวิชาชีพบรรณารักษ์ดังกล่าวข้างต้นมีอิทธิพลต่อแนวคิดและการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ยุคใหม่ เช่น เจมส์ ทอมป์สัน (James Thompson 1932-)^๑ บรรณารักษ์มหาวิทยาลัยรีดดิ้ง (Librarian, University of Reading) เป็นผู้ที่ได้ศึกษาแนวความคิดของบุคคลทั้ง ๗ ดังกล่าวแล้ว และได้วิจารณ์ไว้ในสังคมปัจจุบันคุณค่าของห้องสมุดก็เป็นที่ยอมรับกันอย่างไร้ข้อแย้ง มีการใช้ภาษาการและทรัพยากรเป็นจำนวนมากเพื่อกิจการห้องสมุด แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่ปรากฏชัดว่า ในวงของวิชาชีพบรรณารักษ์ส่วนใหญ่จะมีผู้ตระหนักถึงพลังห้องสมุดหรือไม่ พลังห้องสมุดในขั้นต้นมาจากหน้าที่ของห้องสมุดในการ เก็บรวบรวมรักษา พลังขั้นต่อไปคือบทบาทของห้องสมุดในด้านการศึกษา เห็นได้ชัดที่สุดจากประวัติของห้องสมุดมหาวิทยาลัย และการขยายงานของห้องสมุดประเภทนี้ในปัจจุบัน กล่าวโดยสรุปพลังห้องสมุดเกิดจากความเกี่ยวข้องของห้องสมุดกับวัฒนธรรมทางภูมิปัญญา^๒

ความคิดของทอมป์สันคล้ายคลึงกับของดักลาส เวเปิลส์ (Douglas Waples) ผู้มีความเชื่อว่า ความสำคัญของวิชาชีพบรรณารักษ์ คือ ศึกษาอิทธิพลของการอ่านที่มีต่อสังคม เพราะว่าปัญหาการอ่านมีความสำคัญต่อปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ และสารนิเทศศาสตร์ ประสิทธิภาพของช่องทางการสื่อสารดั้งเดิมในสังคม ยังไม่มีความพร้อมในตัว เองที่จะเจริญเติบโต ทำให้มีผลกระทบต่ความรู้ หรือความเชื่อของวัฒนธรรมร่วมสมัย ดังนั้นห้องสมุดและบรรณารักษ์จึงต้องมีความสัมพันธ์กับแนวความคิด ความรู้ และการสื่อสาร วิชาชีพบรรณารักษ์จึงจัดอยู่ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์มากกว่าศาสตร์สาขาอื่น^๓

นอกจากนี้ จะเห็นอิทธิพลของแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาวิชาชีพบรรณารักษ์ ในบทความทางวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์ ของ ประภาวดี สิบสนธิ เรื่อง

^๑Landau and Collison, Who's Who in Librarianship, p. 210.

^๒Thompson, Library Power: A New Philosophy of Librarianship, pp. 23-33.

^๓Douglas Waples, Investigating Library Problems (Chicago: University of Chicago Press, 1939), quoted in A.L.A. World Encyclopedia of Library and Information Service, p. 316.

"บรรณารักษ์กับสื่อ (Media)"^๑ งานวิจัยของฟอสเตอร์ที่สร้างรูปแบบของบรรณารักษ์ เป็น ๔ แบบ คือ ผู้ดูแลรักษาหนังสือ (Custodian) นักมนุษยชาติ (Humanitarian) สื่อกลาง (Mediator) และผู้ส่งเสริม (Promoter) ดังที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อบรรณารักษ์ในการวิจัย ที่ทำให้เกิดความคิดรวบยอด (Concept) ในการบริหารงานห้องสมุด ในโลกตะวันตกห้องสมุดยุคใหม่จะต้องประกอบไปด้วยระบบที่สัมพันธ์กันด้วยวัตถุประสงค์และเป็นอิสระต่อกันอย่างน้อย ๓ ระบบ นำมารวมกันโดยอำนาจในการบริหารงาน มุ่งหมายที่รวมเอาทั้ง ๓ ระบบ เข้าไว้ด้วยกันอย่างมีสมดุลย์ มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์จึงจะทำให้เกิดเป็นห้องสมุดขึ้นมาได้ คือ การจัดหา การจัดองค์กร และการตีความหมายหรือการบริการ^๒

การจัดหา บรรณารักษ์ควรรู้ว่าทรัพยากรห้องสมุดอะไรบ้างที่ควรจะจัดหาอย่างเพียงพอถูกต้องตามกฎหมาย และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และทำอย่างไรจึงจะจัดหาทรัพยากรเหล่านี้มาได้ เครื่องมือที่สำคัญในการจัดหา คือ บรรณานุกรม เราสามารถรู้เรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากรห้องสมุดที่ต้องจัดหาได้จากบรรณานุกรม

การจัดองค์กร การรวบรวมทรัพยากรห้องสมุดเหล่านั้นไว้ด้วยกัน มีการจัดเก็บไว้อย่างเป็นระเบียบมีระบบ เมื่อต้องการก็สามารถนำเอามาใช้ได้ การจัดองค์กรจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุดโดยการแบ่งแยกสาขาวิชา หรือวิธีการอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่เชื่อถือได้ว่าจะมีประโยชน์ต่อผู้ใช้ การจัดระเบียบเป็นสิ่งจำเป็นที่ดีเลิศ และไม่มีอะไรที่จะสำคัญยิ่งไปกว่าการจัดองค์กรห้องสมุด

^๑ประภาวดี สิบสนธิ, "บรรณารักษ์กับสื่อ (Media)," เอกสารประกอบการอภิปรายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาชีพบรรณารักษ์ ณ วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๓.

^๒Foster, Philosophy of Librarianship, pp. 131-138.

^๓Shera, Introduction to Library Science: Basic Elements of Library Service, pp. 65-66.

การตีความหมายหรือการบริการ งานสำคัญของห้องสมุด ซึ่งถือเป็นหัวใจของงานมีอยู่ ๒ ประเภท คือ การสะสมหนังสือ และการจัดหนังสือให้เป็นระเบียบ ไม่มีงานใดที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเท่ากับงาน ๒ ประเภทนี้ ถ้าหากไม่มีการจัดเป็นระบบหนังสือเหล่านี้จะมีคุณค่าด้อยลงไป "หนังสือทุกเล่มมีไว้ใช้ประโยชน์ หนังสือทุกเล่มมีผู้อ่านและผู้อ่านแต่ละคนมีหนังสือที่ตนจะอ่าน" เป็นกฎ ๓ ข้อแรกในจำนวนกฎ ๕ ข้อ ของรังกะนาราน ซึ่งถึงแม้จะไม่ใช้กฎตายตัว แต่ก็ เป็นแนวคิดที่ทุกคนยอมรับในแง่ของความเป็นไปได้ และเป็นแนวเหตุผลว่ามีห้องสมุดไว้ทำไม ไม่ว่าจะ เป็นห้องสมุดประเภทใด หรือห้องสมุดขนาดใดก็ตาม

การบริหาร (การจัดการ) เป็นจุดศูนย์กลางการปฏิบัติงานเพื่อศักดิ์ศรี และสิทธิที่จะตัดสินใจและกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ การบริหารที่ล้มเหลว คือ การบริหารซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลในการ "สร้างสรรค์" ใด ๆ เช่น ไม่มีการจัดรวบรวมวัสดุการอ่านให้บริการ (Collection) ไม่มีโครงสร้างการแบ่งแยกประเภท หรือการวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด และไม่มีการจัดหาปรากฏให้เห็นหรือบริการแก่ผู้ใช้โดยตรง อย่างไรก็ตาม การมีระดับการบริหารขั้นต่ำสุดตามปรัชญาว่า การบริหารที่ดีที่สุด คือ การบริหารที่มีการใช้อำนาจบังคับน้อยที่สุด แต่ทั้งนี้ย่อมมิได้หมายความว่า การบริหารไร้ความสำคัญ เพราะในการปฏิบัตินั้น การบริหารอย่างเข้มงวดก็อาจจะทำให้ระบบงานห้องสมุดประสบผลสำเร็จได้เช่นเดียวกับที่อาจจะทำให้พินาศได้เหมือนกัน^๑

^๑A.L.A. World Encyclopedia of Library and Information

Service, p. 315-316.